

Jacek Siewiora

O MODELU WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA W KONTEKŚCIE *ARS ARTIUM EDUCATIO*

ПРО МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ *ARS ARTIUM EDUCATIO*

ABOUT THE MODEL OF THE MODERN TEACHER IN THE CONTEXT OF *ARS ARTIUM EDUCATIO*

1. Wstęp

Refleksja o roli nauczyciela w życiu człowieka rodzi pewne skojarzenia na temat tego, kim powinien być, a zatem to przewodnik, towarzysz, ten kto kieruje, wyjaśnia, przekazuje wiedzę. W życiu bowiem każdego człowieka nauczyciel po trosze przyjmował te poszczególne role. Refleksja nad rolą nauczyciela we współczesnych realiach – i to niezależnie od poziomu edukacyjnego – przynosi także konieczność odpowiedzi na pytanie o realizację ideału nauczyciela, a więc o jego tożsamość. Czy zatem w kontekście pracy z młodymi ludźmi oczekujemy, że nauczyciel będzie realizował model bycia mistrzem, czy raczej coachem? Czy jego zadanie polega na tym, aby być ze swoimi uczniami, studentami, wprowadzając ich w świat wiedzy, wartości, które jego samego zafascynowały, i tym samym towarzyszyć im we wzrastaniu i doskonaleniu, czy zachowując „zimny dystans”, być kimś, kto wskazuje tylko te płaszczyzny w życiu wychowanka, które wymagają korekty i udoskonalenia?

2. Świadek stawania się człowiekiem

Osoba nauczyciela opisana została w *Karcie nauczyciela* poprzez jego obowiązki, z których jasno wynika, że jego rolą jest przede wszystkim realizować wielostronny rozwój ucznia, dzięki podejmowanym działaniom dydaktycznym i wychowawczym¹. Można więc dostrzegać w tak sformułowanych wytycznych wciąż istniejącą potrzebę, aby nauczyciel był kimś, kto nie tylko uczy innych, przekazując im wiadomości, ale także kimś, kto naucza kogoś, jak ma żyć². Łączyć więc w sobie powinien nauczyciel dwie fundamentalne role: wykładowcy i wychowawcy. Taka wizja nauczyciela możliwa jest do przyjęcia tylko wówczas, gdy postrzega się człowieka nie jako byt ontycznie doskonały i skończony, ale z racji swojej potencjalności zdolny do rozwoju i doskonalenia się. W tym procesie obecność osób wspierających ów rozwój jest niezbędna. J. Tischner słusznie zauważył, że o człowieku nie można powiedzieć, że „jest”, albowiem człowiek jest w stadium ciągłego „stawania się”. Sens tego „stawania się” leży w tym, by człowiek z osoby, jaką jest przez swoją naturę, przekształcił się w osobowość, to znaczy, by doszedł do pełnego rozkwitu w swych władzach duchowych i cielesnych. Im bardziej człowiek jest osobowością, tym bardziej jest człowiekiem³. Współbrzmia te słowa z tymi, które do młodzieży wypowiedział Jan Paweł II: „W wychowaniu chodzi głównie o to, ażeby człowiek stawał się coraz bardziej człowiekiem – o to, ażeby bardziej był, a nie tylko więcej miał – ażeby poprzez wszystko, co ma, co posiada, umiał bardziej i pełniej być człowiekiem – to znaczy, żeby również umiał bardziej być nie tylko z drugimi, ale także i dla drugich”⁴. Młodzi ludzie, poszukując dla siebie wzorów i ideałów, stają się szczególnie podatni na wpływ różnych kultur, w tym także tych destruktywnych. To właśnie nauczyciele, obok rodziców, mają możliwość

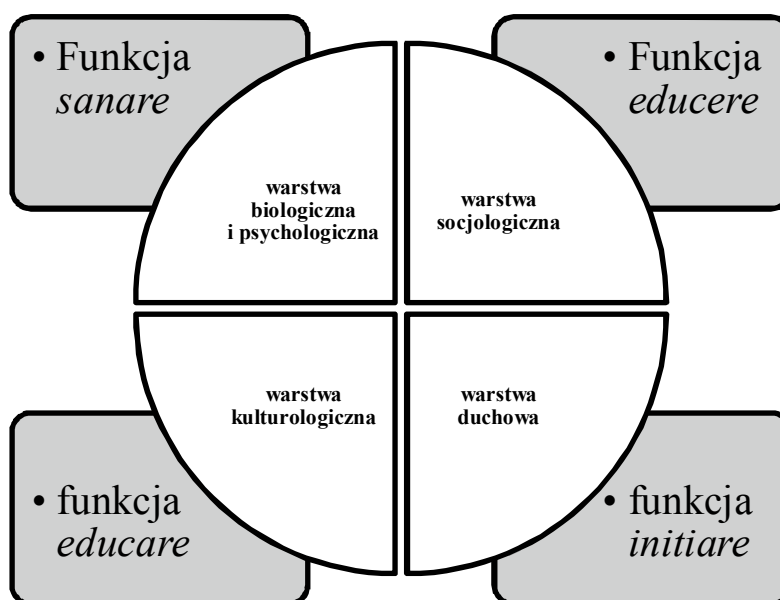
¹ *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela*, Dz.U. 1982, nr 3, poz. 19, art. 6: „Nauczyciel obowiązany jest: 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę; 2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju; 3) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego; 4) kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka; 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów”.

² Zob. W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” 2004, s. 266.

³ J. Tischner, *Jak żyć?*, Wrocław: Wydawnictwo TUM 2000, s. 9.

⁴ Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży (Poznań, 3 czerwca 1997)*, nr 4, [w:] tenże, *V Pielgrzymka do Ojczyzny*, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM 1997, s. 114.

wpływania na ograniczenie tej niekorzystnej fascynacji. Łączy się to z wysoką odpowiedzialnością moralną nauczycieli. Nauczyciel, bazując na wyższym poziomie własnej kultury moralnej, jest w stanie prawidłowo określić dotychczasowy poziom życia, działania, świadomość swoich uczniów. W ten sposób nauczyciel wpisuje się w tworzenie kultury, pracuje nie tylko dla siebie, lecz także na rzecz innych i społeczeństwa⁵. Należy zatem w tym miejscu wyakcentować tę prawdę, iż nauczyciel ma szansę stania się podmiotową przyczyną procesu stawania się człowiekiem, który winien podejmować każdy młody człowiek. S. Kunowski zwracał uwagę, że obecność nauczyciela w tym procesie ściśle wiąże się z potrzebami uczniowskimi ujawnianymi we wszystkich warstwach rozwoju: biologicznej, psychologicznej, socjologicznej, kulturologicznej i duchowej czy religijnej.

Rys. 1. Funkcje nauczyciela vs. warstwy rozwoju ucznia

Źródło: Opracowanie własne.

- Funkcja *sanare* dotyczy opieki nad „biosem” wychowanka, czyli nad jego sferą biologiczną i psychologiczną. Może być realizowana przez podsyłanie energii żywotności wychowanka, przez wzmacnianie jego siły życiowej, zdrowia, radości i motywacji do życia. W sferze psychologicznej dotyczy zarówno obowiązku dostarczenia wartościowego materiału poznawczego ze względu na budzące się zdolności poznawcze i racjonalność wychowanka,

⁵ Zob. J. Siewiora, *Dziedzictwo moralne a duchowa kreatywność nauczyciela*, [w:] tenże, *Szkoła i jej etyczne wyzwania*, Tarnów: Biblos 2015, s. 131.

jak i stymulowanie go do rozwoju myślenia. To wszechstronne wychowanie intelektualne powinno prowadzić do tego, aby przez nauczanie, informowanie, poznanie naukowe, budzenie zainteresowań, ciekawości poznawczej powodować w wychowanku pragnienie dążenia do najwyższych wartości, z których najbardziej istotną jest prawda⁶.

- Funkcja *educere* dotyczy działań nauczyciela ukierunkowanych na złożony kontekst społeczny. Łączy się ona z procesem socjalizacji, uspołecznienia, wprowadzenia w wartości i normy społeczne oraz formowania sumienia i przygotowania do pełnienia funkcji oraz ról społecznych i zawodowych. W praktyce jest to działanie mające na celu wydobywanie wychowanka ze stanu naturalnego i podnoszenie na wyższy poziom moralny. Polega to na pobudzaniu wychowanka do wyzwolenia się z egoizmu i niewłaściwie pojmowanego indywidualizmu, na otwieraniu na społeczność, na wspólnotę osób i bycie dla drugich⁷.

- Funkcja *educare* oznacza działanie na rzecz inkulturacji, czyli poznania oraz aktywnego włączenia się w tworzenie i przeżywanie wartości kultury, zarówno tej najbliższego otoczenia, jak ojczyznej i narodowej oraz religijnej. Z tą funkcją można łączyć „wychowanie patriotyczne” i „pedagogikę ideału”⁸.

- Funkcja *initiare* odnosi się do wprowadzania uczniów w problemy natury filozoficznej, światopoglądowej, a szerzej także religijnej i teologicznej. Tym samym inicjuje świadomy proces poszukiwania odpowiedzi na pytania o sens i ostateczny cel życia człowieka, o cierpienie oraz przygotowuje wychowanka do odpowiedzialnego projektowania swojego życia⁹.

Rodzi się więc zasadnicze pytanie, kto w pełni będzie w stanie podejmować te funkcje: nauczyciel mistrz czy coach? Mistrzem jest „człowiek zdecydowanie lepszy od innych w jakiejś dziedzinie” bądź – w innym rozumieniu – „osoba godna naśladowania, uznana przez innych za wzór”¹⁰, co w przypadku nauczyciela wiąże się z tym, że dobry nauczyciel postrzegany jest jako swoisty model, a przez fakt, że jest stale obserwowany przez uczniów, ma szansę stać się dla nich wzorem postępowania¹¹. Natomiast coach, jako osobisty trener, który w swojej pracy przyjmować może różne

⁶ Zob. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 1993, s. 248-249.

⁷ Zob. M. Nowak, *Teorie i koncepcje wychowania*, Warszawa: Wyd. Akademickie i Profesjonalne 2008, s. 309.

⁸ Tamże.

⁹ Zob. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej...*, dz. cyt., s. 251.

¹⁰ *Mistrz*, [w:] strona internetowa sjp.pwn.pl/sjp/mistrz;2483787.html, dostęp z dn. 8.06.2015.

¹¹ Zob. W. Okoń, *Nowy słownik...*, dz. cyt., s. 266.

role, nie pretenduje do tego, aby stawać się osobistym wzorem dla osoby, z którą pracuje. Na podstawowym poziomie jest przewodnikiem i opiekunem. Nauczyciel oczywiście może wejść w rolę coacha, przy czym jego rolą będzie wówczas odkrycie najefektywniejszych dróg nauki, czyli strategii, tak aby osoba trenowana – w tym przypadku uczeń – w jak najszybszym czasie osiągnęła potrzebny i zakładany poziom kompetencji. Coach zatem podejmuje się zadania odkrycia, jakiej wiedzy czy umiejętności potrzeba osobie, z którą pracuje¹².

Zasadnicza różnica w pracy coacha i nauczyciela polega jednak na podejściu do osoby, z którą pracują. Wizja dobrego nauczyciela, rozumianego jako „mistrz”, wzięła się z tego, iż pierwotnie nauczyciel nie był wykładowcą, ale mistrzem, który brał do siebie ucznia, żeby ten, obserwując, porównując i dyskutując z nim, osiągnął biegłość w jakiejś dziedzinie. Jeśli więc przez paralelę mówimy dziś o nauczycielu, że jest mistrzem, to nie tylko dlatego, że jest doskonały w dydaktyce, ale przede wszystkim z powodu jego osobistego zaangażowania w proces stawania się człowiekiem przez jego uczniów. Inaczej jest w przypadku coachingu, gdyż w tym przypadku tylko klient angażuje się bezpośrednio w osiągnięcie celu. Coach nie angażuje się w bezpośrednie wykonywanie działań zbliżających do osiągnięcia celu¹³.

Świadome wchodzenie w rolę mistrza dla wychowanka zakłada konieczność osobistego zaangażowania się nauczyciela w proces stawania się przez niego dojrzałym człowiekiem. W praktyce oznacza to, że nauczyciel nie powinien ograniczać się tylko do inspirowania i zachęcania wychowanków do pracy nad sobą, ale raczej podjąć konkretne działania, takie jak:

- podsuwać im odpowiednie wzory osobowe do naśladowania;
- kształtować w nich poczucie odpowiedzialności moralnej za swoje postępowanie na co dzień;
- udostępniać wychowankom teksty literatury pięknej i innych dzieł sztuki budzących głębszą refleksję nad własnym życiem i konsekwencjami dokonywanych wyborów;
- zapoznawać wychowanków z różnymi technikami samodoskonalenia się¹⁴.

¹² Zob. strona internetowa <http://www.andrzejhanisz.pl/coach>, dostęp z dn. 8.06.2015.

¹³ Strona internetowa www.goldenline.pl/grupy/Przedsiębiorcy_biznesmeni/coaching/czyj-jest-sukces-po-coachingu,475420/s/1, dostęp z dn. 8.06.2015.

¹⁴ Zob. M. Łobocki, *Wychowanie moralne w zarysie*, Kraków 2002, s. 27; zob. także S. Mika, *O różnych drogach samodoskonalenia*, Warszawa 1992.

Taka postawa nauczyciela staje się nie tylko kanwą rozwoju motywacji wychowanka do tego, aby się doskonalił, ale także buduje mistrzowskie zaangażowanie nauczyciela w proces formacji wychowanka.

3. Stawanie się nauczycielem

Troska o stawanie się przez uczniów dojrzałymi ludźmi jest niewątpliwie motywem przewodnim działalności mistrzowskiego nauczyciela. Przy czym mistrz jest zatroskany o swojego wychowanka i dostrzegając obszary jego niedoskonałości, angażuje się w działania mające te braki wyeliminować. Tymczasem ideologię stojącą za coachingiem wyraża się w następujących zasadach:

- Ludzie są w porządku tacy, jacy są. Nikt nie jest w błędzie i nie jest „popsuty”. Nikogo nie trzeba naprawiać. Oznacza to, że klienta nie trzeba naprawiać, lecz konstruktywnie towarzyszyć w osiągnięciu postawionego przez niego celu.

- Każdy dysponuje wszystkimi zasobami, jakich potrzebuje, by osiągnąć swój cel. Coaching wychodzi z założenia, że klient jest z natury kreatywny i pełen pomysłów i dlatego sam jest w stanie wypracować rozwiązania swoich problemów.

- Ludzie podejmują najlepsze decyzje dla osiągnięcia założonych celów. Stąd coach nie ocenia ani samego klienta, ani podejmowanych przez niego decyzji. Jego rolą jest wyłącznie wspieranie klienta w dotarciu do jego własnych, najlepszych wyborów.

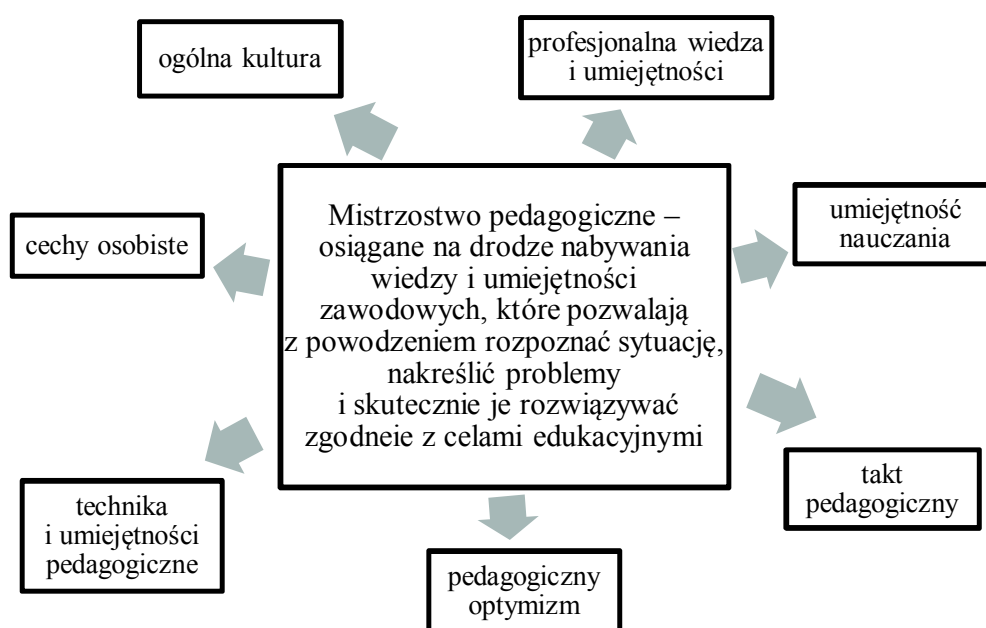
- Za każdym zachowaniem człowieka stoi pozytywna intencja. W praktyce oznacza to, iż każde nasze lub cudze, nawet z pozoru negatywne zachowanie, które ma miejsce, wynika z pozytywnej intencji, wartości, idei, potrzeby – co najwyżej strategia działania może być źle dobrana, dlatego coach pomaga dotrzeć do pierwotnej intencji i pomaga klientowi obrać inny sposób jej realizacji.

- Zmiana jest nieunikniona, a coach pomaga klientowi wprowadzać świadomie zmiany na lepsze w najistotniejszych dla niego obszarach życia¹⁵.

Coach zatem wchodzi w relacje z osobą trenowaną z pozycji osoby wyłącznie wspierającej, co wydaje się zbyt niedostateczne w odniesieniu do tego, jak odpowiedzialność nauczyciela za wychowanka jest definiowana.

¹⁵ Zob. M. Wilczyńska, M. Nowak, J. Kućka, J. Sawicka, K. Sztajerwald, *Moc coachingu*, Gliwice: Helion 2013, s. 23-25.

Mistrzostwo pedagogiczne jest owocem pewnego procesu i osiąga się je na drodze nabywania wiedzy i umiejętności zawodowych, które pozwalają z powodzeniem rozpoznać sytuację dydaktyczną czy wychowawczą, nakreślić problemy i skutecznie je rozwiązywać¹⁶. Zawiera więc ono w sobie następujące elementy składowe: kompetencje zawodowe, umiejętności pedagogiczne, technikę pedagogiczną i umiejętności jej stosowania. Należy mieć jednak na uwadze, że kompetencje zawodowe nie wystarczają do osiągnięcia poziomu mistrzostwa, stąd niezbędne są jeszcze następujące cechy: takt pedagogiczny, przychylność dla uczniów, pedagogiczny optymizm, cechy osobiste, kultura ogólna, w tym szczególnie kultura mówienia¹⁷.

Rys. 2. Mistrzostwo pedagogiczne

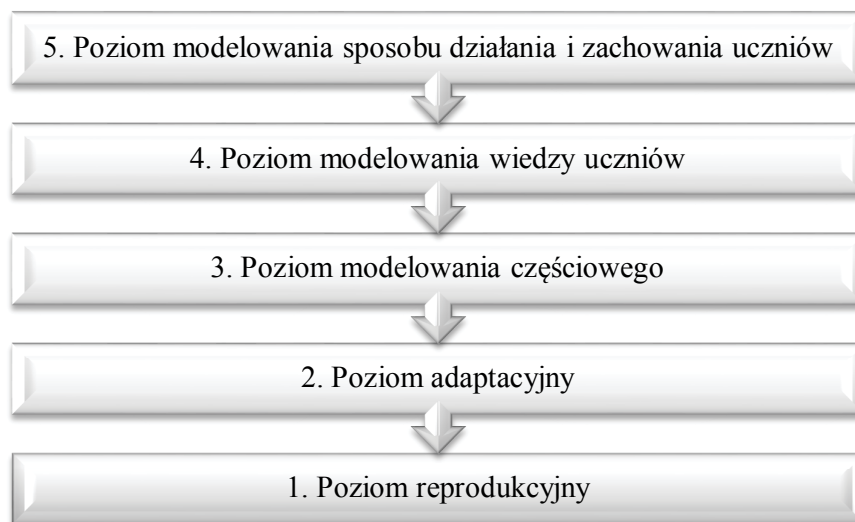
Źródło: N.P. Navolokova, V.M. Andryeyeva, *Praktychna pedahohika dlya vchytelya*, Kharkiv: Vydavnycha hrupa „Osnova” 2009, s. 114.

Nauczyciel jest więc wezwany do wypełniania wielkiego dzieła współkształtowania młodego człowieka, wprowadzania wychowanka w świat wartości, wiedzy i norm. Nie jest to możliwe bez uprzedniego podjęcia świadomej decyzji, że chce stawać się dla swoich uczniów czy studentów prze-

¹⁶ Zob. N.P. Navolokova, V.M. Andryeyeva, *Praktychna pedahohika dlya vchytelya*, Kharkiv: Vydavnycha hrupa „Osnova” 2009, s. 114.

¹⁷ Zob. W. Strykowski, *Szkoła współczesna i zachodzące w niej procesy*, [w:] *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, red. W. Strykowski, J. Strykowska, J. Pielachowski, Poznań: Wyd. eMPI2 2007, s. 69.

wodnikiem i drogowskazem. Niestety ten obszar życia nauczycielskiego nie znajduje swojego odzwierciedlenia w polityce oświatowej, a w konsekwencji nie jest wzmacniany i wspierany chociażby poprzez organizowane formy doskonalenia nauczycieli¹⁸. Tym bardziej warte jest przypomnienia to, jak przebiega proces zmierzania ku pedagogicznemu mistrzostwu, gdyż jego etapy mają przede wszystkim wymiar praktyczny w działalności nauczycieli.

Źródło: N.P. Navolokova, V.M. Andryeyeva, *Praktyczna pedahohika dlya vchytelya*, Kharkiv: Vydavnycha hrupa „Osnova” 2009, s. 114.

- Poziom reprodukcyjny. Na tym poziomie nauczyciel przekazuje innym tylko tyle, ile wie sam. Koncentrując się na przekazie wiedzy, nie uwzględnia jeszcze żadnych towarzyszących procesowi dydaktycznemu okoliczności.
- Poziom adaptacyjny. Nauczyciel jest w stanie świadomie i skutecznie dostosować swój przekaz do specyfiki i potrzeb odbiorców. W cen-

¹⁸ Małopolskie Kuratorium Oświaty w dokumencie *Informacja dotycząca doskonalenia zawodowego nauczycieli w województwie małopolskim z 2014 roku* wskazywało na potrzebę szkoleń w kilku zakresach: kształcenia, kompetencji wychowawczych i profilaktyki, wykorzystania technologii informacyjnej, kompetencji kształcenia zawodowego uczniów, doskonalenia kompetencji zawodowych nauczycieli. Zob. Kuratorium Oświaty w Krakowie, *Informacja dotycząca doskonalenia zawodowego nauczycieli w województwie małopolskim*, s. 18, [w:] strona internetowa <http://www.google.pl/url?sa=t&rc=t&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAAahUKEwj-oqb80ITGAhUnJnIKHYbRAKA&url=http%3A%2F%2Fbip.malopolska.pl%2Fpobierz%2F954796.html&ei=let3Vb6OBafMyAOG0OACg&usg=AFQjCNH399iVa6G8sJoPnUtLhWVkoACRA&bvm=bv.95277229,d.bGQ>, dostęp z dn. 18.10.2016.

trum pracy nauczyciela uczeń zaczyna być postrzegany jako podmiot, a nie przedmiot nauczania.

- Poziom modelowania częściowego. Nauczyciel zna strategie procesu nauczania – uczenia się, potrafi określić cele edukacyjne, wyznaczyć zadania i w ten sposób częściowo modelować system wiedzy uczniów.
- Poziom modelowania wiedzy uczniów. Nauczyciel na tym poziomie posiadał odpowiednie strategie konieczne do kształtowania systemu wiedzy i umiejętności w zakresie nauczanego przedmiotu.
- Poziom modelowania działania i zachowania uczniów. Nauczyciel potrafi wbudować wiedzę nauczanego przez siebie przedmiotu w system kształtowania osobowości ucznia oraz uruchomić proces samokształcenia i samowychowania¹⁹.

Myślenie o jak najlepszej formie towarzyszenia swoim uczniom w procesie stawania się dojrzałym człowiekiem jest zawsze związane z koniecznością krytycznego spojrzenia na swoją pracę i umiejętnością dostrzegania istniejących niedomagań. W praktyce coachingowskiej tego brakuje, natomiast w pracy nauczycielskiej jest czynnikiem niezbędnym. J. Galant słusznie zauważył iż „przyjęcie mistrzostwa jako zbliżenia się do doskonałości przeciwdziała zarozumiałstwu. Prawdziwy mistrz jest zawsze skromny, dostrzega mankamenty w swoich dziełach lub swoich działaniach dydaktyczno-wychowawczych, często wątpi. Im lepszym mistrzem ktoś jest, tym bardziej jest przeświadczony, że nie jest mistrzem, dlatego że widzi, iż nie wykorzystał wszystkich swoich możliwości”²⁰. Według T. Kotarbińskiego mistrzem w danej umiejętności jest ten, kto w niej osiągnął sprawność nie mniejszą niż sprawność ogólna osiągnięta do tego czasu przez kogokolwiek innego²¹. W proces stawania się mistrzem nauczyciel więc wchodzić powinien ze świadomością, jak wiele zależy od jego pokory i pracy nad sobą. To w konsekwencji powinno prowadzić go do doskonalenia siebie w trzech obszarach: wiedzy, etyki i kultury, co winno się przekładać na konkretne postawy:

¹⁹ Zob. N.O. Pryadko, *Osoblyvosti otsinky studentamy osobystosti vykladacha*, [w:] strona internetowa http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=VchdpuPH_2013_114_36, dostęp z dn. 18.10.2016.

²⁰ Zob. J. Galant, *Rozważania o mistrzostwie pedagogicznym*, „Nowa Szkoła” 1993, nr 4, s. 200.

²¹ Zob. T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Ossolineum 1982.

- Być pewnym, wiedzieć, że chce się służyć swoim uczniom. Wykonując zawód nauczyciela w kontekście służby, służy się nie ideą, ale osobom. Należy pamiętać, że uczeń rozpoczynający dopiero swoją drogę stawania się człowiekiem potrzebuje przewodnika, który wskaże, jak korzystać z wiedzy i jak zdobywać umiejętności.

- Być przekonanym o wadze pracy, jaką wykonuje. Nauczyciel musi niewątpliwie wiele wiedzieć i bardzo dużo umieć, żeby dobrze wykonywać swój zawód. Przede wszystkim musi zrozumieć, że posiadanie wiedzy jest najmniej ważnym powodem, by uczyć innych. O wiele ważniejsza jest świadomość, w jaki sposób przekazywana przez uczących wiedza wpłynie na przyszłe życie uczniów. Trzeba wiedzieć nie tylko, czego uczyć, ale i po co się uczy.

- Być lojalnym wobec uczniów. Nauczyciel traktujący swoich uczniów jako partnerów pomimo dystansu, jaki ich dzieli, uświadamia im, że widzi w nich ludzi. Motywuje to uczniów do zadawania pytań na temat ich braków, refleksji nad własnym rozwojem i odkrywania potrzeby inwestowania w siebie.

- Przestrzegać zasad wspólnie ustalonych. Szacunek do zasad rodzi odpowiedzialność i uczy równości wobec norm i procedur.

- Stale się rozwijać, gdyż samokształcenie się, doskonalenie swojego warsztatu pracy jest podstawowym warunkiem bycia dobrym nauczycielem. Nauczyciele stanowią bardzo ważną część organizacji odpowiedzialnej za sposób, w jaki z bogactwa wiedzy oraz możliwości korzystać będą przyszłe pokolenia. Dlatego niezbędna jest wiedza o tym, w jaki sposób taka organizacja funkcjonuje, jak może się doskonalić i co robić, żeby produkt finalny jej aktywności był coraz lepszy.

- Nie sprzeciwiać się kontroli nad sobą. Dobrze przeprowadzona kontrola, bazująca na wspólnej analizie mocnych i słabych stron aktywności kontrolowanego, pozwala systematycznie ograniczać słabe, a jednocześnie wzmacniać mocne strony jego pracy.

- Być osobą, na której można polegać. Nauczyciel musi chcieć robić to, co robi. Musi realizować zadania wynikające z podstawowej misji, która powinna towarzyszyć jego pracy, a którą jest kształtowanie przyszłych pokoleń. Nauczyciel nie tylko uczy wybranego przedmiotu – on musi przede wszystkim stymulować rozwój dziecka oraz przygotować je do życia w świecie dorosłych. Dokonuje się to przede wszystkim na bazie relacji międzyosobowych²².

* * *

²² Zob. J. Kordziński, *Karta etyczna nauczyciela*, „Wychowawca” 1997, nr 12, s. 28-30.

Łacińska sentencja: *Ars artium educatio puerorum* – „Sztuka nad sztukami wychowanie młodego pokolenia” wyraża fundamentalną prawdę, że w procesie kształcenia niezbędne jest osobowe zaangażowanie nauczyciela. Mistrzostwo nauczycieli w wymiarze ludzkim i zawodowym jest najlepszym zabezpieczeniem przed pokusą ograniczania procesu kształcenia tylko do czystej funkcjonalności czy do wypełniania w przyszłości konkretnych ról społecznych i zawodowych. Niewątpliwie najlepszym, co może się przydarzyć uczniowi, jest spotkanie na swojej drodze edukacyjnej nauczyciela mistrza.

Streszczenie: Wyzwania, jakie przynosi realizowanie procesu kształcenia, mają wymiar dydaktyczny, organizacyjny, aksjologiczny, ale także ontyczny. Dotyczą więc przede wszystkim systemu edukacyjnego, rozwiązań wprowadzanych do niego odgórnie. Wszystkie te obszary dotyczą jednak także osoby nauczyciela. To, jakim jest człowiekiem, jaki system wartości prezentuje, jego kompetencje dydaktyczne, społeczne mają szczególnie wpływ na kształtowanie się osobowości uczniów. W obliczu wyzwań współczesności nie można jednak pozwolić na to, aby zostawić nauczyciela samemu sobie w tym dziele dążenia do własnej doskonałości. Potrzebny jest namysł nad tym, jaki model nauczycielski jest najlepszym gwarantem spełniania powszechnych oczekiwań dotyczących umiejętnego wspierania uczniów w procesie stawania się dojrzałymi ludźmi.

Słowa kluczowe: funkcje nauczyciela, formacja ucznia, mistrz, coach, doskonalenie umiejętności

Abstract: The challenges of the implementation of the educational process are of educational, organizational and axiological but also ontical nature. Therefore, they are related primarily to the educational system solutions which are introduced top-down. Nevertheless, all of these areas eventually tend to focalise on the teacher. Thus, his personality, value system, educational and social competencies have a particular influence on the students' personality formation. In the face of modern-day challenges it is crucial to not leave the teacher alone in his pursuit for self-improvement. We need to reflect on which conception about who and what the teacher should be guarantees the highest level of compliance with the general expectations about the skilful support of students in the process of maturation.

Keywords: teachers' functions, formation of student, master, coach, skill improvement

Bibliografia

- Galant J., *Rozważania o mistrzostwie pedagogicznym*, „Nowa Szkoła” 1993, nr 4.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży (Poznań, 3 czerwca 1997)*, nr 4, [w:] Jan Paweł II, *V Pielgrzymka do Ojczyzny*, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM 1997.
- Kordziński J., *Karta etyczna nauczyciela*, „Wychowawca” 1997, nr 12.
- Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Ossolineum 1982.
- Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 1993.
- Łobocki M., *Wychowanie moralne w zarysie*, Kraków 2002.
- Mika S., *O różnych drogach samodoskonalenia*, Warszawa 1992.
- Navolokova N.P., Andryeyeva V.M., *Praktychna pedahohika dlya vchytelya*, Kharkiv: Vydavnycha hrupa „Osnova” 2009, s. 114.
- Nowak M., *Teorie i koncepcje wychowania*, Warszawa: Wyd. Akademickie i Profesjonalne 2008.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” 2004.
- Pryadko N.O., Osoblyvosti otsinky studentamy osobystosti vykladacha, [w:] strona internetowa http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FI-LA=&2_S21STR=VchdpuPH_2013_114_36, dostęp z dn. 18.10.2016.
- Siewiora J., *Dziedzictwo moralne a duchowa kreatywność nauczyciela*, [w:] J. Siewiora, *Szkoła i jej etyczne wyzwania*, Tarnów: Biblos 2015.
- Strykowski W., *Szkoła współczesna i zachodzące w niej procesy*, [w:] *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, red. W. Strykowski, J. Strykowska, J. Pielachowski, Poznań: Wyd. eMPI2 2007.
- Tischner J., *Jak żyć?*, Wrocław: Wydawnictwo TUM 2000.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela*, Dz.U. 1982, nr 3, poz. 19, art. 6.
- Wilczyńska M., Nowak M., Kućka J., Sawicka J., Sztajerwald K., *Moc coachingu*, Gliwice: Helion 2013.